

FOND KNJIGA NA EVROPSKIM JEZICIMA U GAZI HUSREV-BEGOVOJ BIBLIOTECI

O prvobitnom knjižnom fondu Gazi Husrev-begove biblioteke postoji malo podataka. Tako na rukopisu iz oblasti islamskog prava ili fikha *Gunyat al-fatawa* stoji zapis da je rukopis uvakufio sam Gazi Husrev-beg za svoju medresu u Sarajevu.¹ Gazi Husrev-begova biblioteka posjeduje i nekoliko rukopisa na kojima stoji bilješka „Vakuf Gazi Husrev-beg“.²

I ova biblioteka je, tokom vremena, stradala na razne načine (požari, poplave, ratovi) i gubila svoj knjižni fond.³ U isto vrijeme Biblioteka se obnavljala i bogatila putem mnogobrojnih poklona i legata od samog početka njenog postojanja do danas.

Sve do 19. stoljeća imamo malo pisanih podataka o tome kako se razvijao knjižni fond Gazi Husrev-begove biblioteke. U najstarijoj sačuvanoj inventarskoj knjizi, koju je sačinio nekadašnji bibliotekar Salih Sidki Hadžihuseinović Muvekit (postavljen za bibliotekara 1864. godine), postoji i rubrika o vakifima gdje se može pročitati porijeklo svake knjige koja se u to vrijeme nalazila u Biblioteci.⁴

Rukopisni fond Gazi Husrev-begove biblioteke naročito je obogaćen krajem 19. i u prvoj polovini 20. stoljeća kada je došlo do premještanja mnogih vakufskih i privatnih biblioteka iz Bosne i Hercegovine u ovu biblioteku. Tako su u Gazi Husrev-begovu biblioteku iz Sarajeva prenesene Kantamirijina i Šehdijina biblioteka te biblioteke Misrijine (Atmejdani)

1 Kasim Dobrača, *Katalog arapskih, turskih i perzijskih rukopisa*, II, br. 1680. str. 734-735.

2 Dobrača, *Katalog...*, II, br. 819, str. 21; Fehim Nametak, *Katalog...*, IV, br. 2694, str. 82; Haso Popara, *Katalog...*, IX, br. 5451, str. 184-185; Mushaf iz turbeta Gazi-Husrev-bega koji se čuva u Gazi Husrev-begovoj biblioteci (registriran pod red. br. 10.389) na pojedinim marginama također ima bilješku „Vakuf Gazi Husrev-beg“.

3 Poznato je da je Biblioteka naročito opustošena prilikom provala Eugena Savojskog u Sarajevo 1697. godine kada je uništen veliki dio njenog knjižnog fonda.

4 Mahmud Traljić, „Hafizi kutubi Gazi Husrev-begove biblioteke“, *Anali GHB*, V-VI, str. 45-54; Fejzulah Hadžibajrić, „O inventarima knjiga Gazi Husrev-begove biblioteke“, *Anali GHB*, V-VI, str. 55-64.

medrese i Đumišića medrese. Pred Drugi svjetski rat pripojene su biblioteke hadži Halil-ef. iz Gračanice i Elči Ibrahim-pašine (Fejzija) medrese iz Travnika dok je 1950. godine iz Mostara prenesena Karadž-begova biblioteka.⁵

Dugo vremena se knjižni fond Gazi Husrev-begove biblioteke sastojao isključivo od rukopisa na arapskom, turskom i perzijskom jeziku i arhivske građe.⁶

Štampane knjige na orijentalnim jezicima u Biblioteci se pojavljuju kasnije jer se i same štamparije u islamskom svijetu kasno osnivaju⁷.

O štampanim knjigama na orijentalnim jezicima postoji evidencija u već spomenutoj inventarskoj knjizi Gazi Husrev-begove biblioteke, gdje su, osim rukopisa, i ove knjige popisane.⁸

Periodične publikacije i knjige na evropskim jezicima pojavljuju se u Biblioteci krajem 19. stoljeća.⁹ Priliv knjiga na evropskim jezicima naročito

5 Objavljeno je mnogo radova u kojima se govori o ovim bibliotekama kao i o mnogobrojnim vakifima rukopisa za Gazi Husrev-begovu biblioteku. Neki od radova su: K. Dobrača, *Katalog...*, I, Uvod; Muhamed Ždralović, *Prepisivači djela u arabičkim rukopisima*, I, Sarajevo, 1988. str. 54-61; Nijaz Šukrić, "Prinove rukopisa u GHB", *Anali GHB*, VII-VIII, str. 265-271; Fehim Nametak, "Važniji legati u rukopisnom fondu GHB", *Anali GHB*, XIII-XIV, str. 7-14; Zejnil Fajić, "Biblioteka Abdulah-efendije Kantamirije", *Anali GHB*, XIII-XIV, str. 15-36.

6 U značajnije radove o rukopisnom i arhivskom materijalu Gazi Husrev-begove biblioteke mogli bi se uvrstiti slijedeći radovi iz *Analisa Gazi Husrev-begove biblioteke*: Ismet Rizvić, „Illuminirani rukopisi u Gazi Husrev-begovoj biblioteci“, *Anali GHB*, I, str. 75-90; Kasim Dobrača, „Vakufname u GHB“, *Anali GHB*, IV, str. 41-47; Zejnil Fajić, „Popis vakufnama iz Bosne i Hercegovine koje se nalaze u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu“, *Anali GHB*, V-VI, str. 245-302; Fejzulah Hadžibajrić, „O arhivu GHB“, *Anali GHB*, VII-VIII, str. 255-263; Mustafa Jahić, „Rukopisi djela Šejh Juje u Gazi Husrev-begovoj biblioteci“, *Anali GHB*, XI-XII, str. 39-54; Hatidža Čar-Drnda, „Zbirka sidžila GHB“, *Anali GHB*, XIII-XIV, str. 53-67; Haso Popara, „Idžazetname u rukopisima Gazi Husrev-begove biblioteke“, *Anali GHB*, XXV-XXVI, str. 5-44; Azra Gadžo-Kasumović, „Vasijjetname na osmanskome jeziku“, *Anali GHB*, XXV-XXVI, str. 45-85.

7 Prva štamparija u Otomaskom carstvu bila je štamparija Ibrahima Muteferrike, osnovana 1727. godine. Biblioteka posjeduje nekoliko knjiga koje su među prvimama štampane u ovoj štampariji.

8 Ova inventarska knjiga nalazi se u zbirci kodeksa Gazi Husrev-begove biblioteke pod br. 189.

9 Biblioteka posjeduje complete prvih listova štampanih u BiH kao i sve značajnije bosanskohercegovačke listove i časopise prošlog vremena: *Bosanski vjestnik*, *Bosna*, *Sarajevski cvijetnik* - *Gulšeni Saraj*, *Bosansko-hercegovačke novine*, *Sarajevski list*,

je intenziviran dolaskom Austro-Ugarske u Bosnu i Hercegovinu. Domaći pisci počinju pisati na maternjem jeziku dok pisanje na orijentalnim jezicima potpuno nestaje. U poklonjenim i otkupljenim privatnim zbirkama i bibliotekama sve je više knjiga na bosanskom i drugim evropskim jezicima. Na taj način knjižni fond Gazi Husrev-begove biblioteke postaje sve raznovrsniji i osim rukopisa uključuje i štampane knjige na arapskom, turskom i perzijskom jeziku, periodiku i knjige na evropskim jezicima.¹⁰

Kolekcija knjiga na evropskim jezicima

Kolekcija štampanih knjiga na evropskim jezicima Gazi Husrev-begove biblioteke sadrži monografske publikacije napisane na bosanskom i drugim evropskim jezicima kao što su: njemački, engleski, francuski, ruski, italijanski, mađarski i dr. Prvi bibliotekar koji je počeo da katalogizira građu na evropskim jezicima bio je hadži Mehmed-ef. Handžić, zaposlen u Biblioteci u periodu 1937.-1944. godine.¹¹

Iako najmlađi, fond knjiga na evropskim jezicima je ubrzo brojčano premašio ostale fondove Gazi Husrev-begove biblioteke i, ujedno, postao najviše korišteni knjižni fond. Prema inventarskim knjigama, fond sadrži preko 30.000 knjiga štampanih na bosanskom i drugim evropskim jezicima. Tokom vremena dopunjavao se, obogaćivao i obnavljao kupovinom, poklonom, razmjenom i zavještanjima. Inače, u njemu se prvenstveno, sakupljaju djela bosanskohercegovačkih autora, zatim djela napisana o Bosni i Hercegovini i njenom stanovništvu i djela štampana u BiH. Ova djela čine osnovu fonda. U skladu sa karakterom ove ustanove kao specijalne biblioteke u sastavu Islamske zajednice u BiH, u evropskom knjižnom fondu se sakupljaju i djela islamskog sadržaja uopće, zatim djela iz filozofije, religije, opće historije, orijentalistike, umjetnosti itd. Bogata referentna zbirka uključuje razne rječnike, enciklopedije, bibliografije, leksikone, statističke priručnike i dr. Zastupljena je i najnovija beletristika kao i klasična djela svjetske književnosti napisana na evropskim jezicima te popularno-naučna

Vatan, Bosanska vila, Glasnik Zemaljskog muzeja za BiH, Bošnjak, Wissenschaftliche mittheilungen aus Bosnien u. Hercegovina, Biser, Gajret, Nada, Behar, Novi Behar i dr.

10 Ova podjela knjižnog fonda Gazi Husrev-begove biblioteke ustvari datira iz vremena kada je prof. Mehmed Handžić bio bibliotekar (1937-1944).

11 Prof. M. Handžić je pored rada na izradi kataloga rukopisa uradio i popis štampanih knjige na orijentalnim i evropskim jezicima. Vidi: M. Traljić, „Hafizi kutubi Gazi Husrev-begove biblioteke“, *Analiz GHB*, V-VI. str. 45-54.

literatura iz svih područja, lektira za sve razrede osnovne i srednje škole, diplomski radovi, magistarski radovi i doktorske disertacije. Pošto je najveći broj knjiga ove kolekcije dobijen kao poklon putem raznih privatnih zbirki i legata, nije se mogla praviti selekcija pri odabiru knjiga tako da ovaj knjižni fond sadrži i ostale publikacije različite tematike uključujući i one strogo stručne prirode koje, također, u ovoj biblioteci imaju svoje korisnike. Širok je raspon djela koja se uklapaju u strukturu ovog knjižnog fonda jer, u širem smislu, ovdje su zastupljena sva vrijedna i značajna djela domaće i svjetske baštine napisana na evropskim jezicima, iako jezgro fonda i dalje čine djela bosanskohercegovačkih autora i djela o Bosni i Hercegovini.

Tokom vremena, ovaj fond se razvijao i obogaćivao uglavnom putem poklona i privatnih zbirki koje su pojedinci poklanjali ili zavještali Biblioteci. O poklonjenim knjigama na evropskim jezicima možemo čitati i u knjigama protokola GHB.¹² Listajući navedene knjige možemo zapaziti koliko su ljudi poklanjali knjige ovoj biblioteci. Ti pokloni su se sastojali od nekoliko knjiga pa do cijelih zbirki od preko stotinu primjeraka. Upisano je mnogo vakifa i bilo bi nemoguće sve njih nabrojati. Također čitamo kako su mnogi naučni radnici kao, npr., Hamdija Kreševljaković, Alija Bejtić, Osman Asaf Sokolović, Hazim Šabanović, Šaćir Sikirić, Muhamed Hadžijahić i drugi redovno donosili svoje objavljene radove i knjige na poklon. Poklone su davale i različite naučne ustanove, strane ambasade i dr.

Već smo spomenuli kako je ovaj fond novijeg datuma jer se počeo formirati krajem 19. i početkom 20. stoljeća, tj. dolaskom Austro-Ugarske u Bosnu i Hercegovinu kada se u većoj mjeri lokalno stanovništvo obrazuje i piše na domaćem jeziku uz upotrebu latiničnog pisma. Početak pisanja bosanskih muslimana na maternjem jeziku datira još iz kraja 16. stoljeća kada se pojavljuje literatura na bosanskom jeziku pisana arapskim pismom ili arebicom, tzv. alhamijado literatura¹³. Smatra se da je objavljeno preko 40 naslova ovakvih djela i većinu njih Biblioteka posjeduje.¹⁴ Kolekcija alhamijado literature je veoma značajna zbirka u okviru evropskog fonda Gazi Husrev-begove biblioteke. Ova zbirka se ubraja u raritete. Ona je svjedoče-

12 U Biblioteci postoje knjige protokola vođene od 1950. godine pa do danas.

13 Prema pisanju dr. Abdurahmana Nametka, prva poznata pjesma pisana arebicom je *Hrvat turkisi* od Mehmeda Erdeljca (1588/89.). Vidi: dr. Abdurahman Nametak, „Muhamed Rušdi“, *Anali GHB*, VII-VIII, str. 209.

14 Fatima Omerdić, „Bibliografija štampanih djela arapskim pismom bosanskohercegovačkih autora u Gazi Husrev-begovoj biblioteci“, *Anali GHB*, XXV-XXVI, str. 309-372.

nje o prošlim vremenima i pisana povijest bosanskomuslimanskog naroda, njegovog nacionalnog i kulturnog identiteta. Iz ove zbirke u GHB značajno je istaći vjersku poeziju Muharema Dizdarevića poznatijeg po imenu Muhamed Rušdi, poznatog bosanskog alhamijado pjesnika. U alhamijado zbirci Gazi Husrev-begove biblioteke nalaze se, uglavnom, djela vjerskog i didaktičkog sadržaja, dok su u manjoj mjeri zastupljena djela iz lijepe književnosti, odnosno ljubavne lirike koja su štampana i objavljivana kao prilozi u nekim knjigama i časopisima.¹⁵ O alhamijado književnosti napisano je dosta radova i studija. Nekoliko radova o ovoj literaturi objavljeno je u Analima GHB.¹⁶

Osim alhamijado literature od posebnog značaja u kolekciji knjiga na evropskim jezicima su prve knjige štampane latinicom u BiH, knjige o BiH iz austrougarskog perioda, prva izdanja bosanskohercegovačkih književnika iz vremena stare Jugoslavije, ratna izdanja 1992-1995 i dr. Kao što smo spomenuli, temelj ovog fonda čine djela bosanskohercegovačkih autora, djela o BiH i njenom stanovništvu i djela štampana u BiH. Hronološki, i u skladu sa historijskom i političkom situacijom u BiH, ova građa bi se mogla posmatrati u okviru sljedećih vremenskih perioda:

- period do 1878. godine
- period od 1878. - 1918. godine
- period od 1918. - 1941. - 1945. godine
- period od 1945. - 1992. godine
- period od 1992. godine do danas

U 19. stoljeću nastaje procvat u pogledu štampanja i objavljivanja knjiga u Bosni i Hercegovini. Biblioteka posjeduje prvu knjigu štampanu

15 Dr. Otto Blau, *Bosnisch-türkische Sprachdenkmaler*, Leipzig, 1868; Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak, *Istočno blago*, II, Sarajevo, 1897; *Glasnik Zemaljskog muzeja za BiH*, god. 1889; Sejfudin Kemura – Vladimir Ćorović, *Serbokroatische Dichtungen bosnischer Moslims*, Sarajevo, 1912.

16 Aziz Kadribegović, „Neke opaske o našem alhamijado pjesništvu“, *Analni GHB*, IV, str. 143-154; Alija Nametak, „Jedan bosansko-turski alhamijado rukopis“, *Analni GHB*, VII-VIII, str. 177-189; Abdurahman Nametak, „Muhamed Rušdi“, *Analni GHB*, VII-VIII, str. 209-217; Jasna Šamić, „Čija je pjesma ‘Ti besposlen nemoj hodat’“, *Analni GHB*, XI-XII, str. 175-179; J. Šamić, „Rukopisi poezije Hasana Kaimi babe“, *Analni GHB*, 201-209; Muhamed Hadžijamaković, „Medžmua Abdul-Vehaba Karahodže (Karahodža-zade)“, *Analni GHB*, XI-XII, str. 211-228; Omer Nakičević, „Hafiz Seid Zenunović i njegov prijevod Kur’ana“, *Analni GHB*, XII-XIII, str. 7-30; Muhamed Huković, „Napori za uvođenje narodnog jezika u početne vjerske škole muslimana“, *Analni GHB*, XVII-XVIII, str. 241-251.

latinicom na bosanskom jeziku *Risalei ablak – pouka o lijepom i ružnom ponašanju*, koju je priredio Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak kao i vrijednu i, za današnje vrijeme, raritetnu zbirku knjiga i periodičnih publikacija štampanih u Vilajetskoj štampariji u Sarajevu.¹⁷

U austrougarskom periodu štampano je mnogo knjiga bosanskohercegovačkih autora i, posebno, knjiga o BiH i njenim narodima. Biblioteka posjeduje skoro sva djela iz ovog perioda, čiji su autori bosanskohercegovački muslimani. Među značajnija djela ovog perioda možemo izdvojiti knjige: Mehmed-bega Kapetanovića Ljubušaka, Antuna Hangija, Koste Hormana, Safvet-bega Bašagića, Muse Ćazima Ćatića, Edhema Mulabdića i dr.

Iz kasnijih perioda značajno je spomenuti prva izdanja djela: Hamdije Kreševljakovića, Vladislava Skarića, A. Hifzi Bjelevca, Osman-Aziza, Hamze Hume, Ahmeda Muradbegovića, Alije Nametka, Hamida Dizdara i dr.

Biblioteka posjeduje većinu djela objavljenih u ratnom periodu, 1992-1995, a poslijeratna izdanja bosanskohercegovačkih autora i djela o BiH redovno nabavlja.

Najveći broj knjiga evropskog fonda Gazi Husrev-begove biblioteke nastao je putem otkupljenih ili poklonjenih privatnih biblioteka. Hronološki gledano, prve ovakve biblioteke koje su, osim rukopisa, sadržavale i štampane knjige na evropskim jezicima bile su biblioteke Enveri-ef. Kadića i prof. Mehmeda Handžića.¹⁸

Nakon toga mnogo je privatnih zbirki knjiga i biblioteka otkupljeno ili dobiveno na poklon. Među ostalima možemo navesti sljedeće biblioteke uglednih bošnjačkih intelektualaca: Osmana Asafa Sokolovića, Asima Sirće, Šefket-ef. Kurta, Smaila Balića, kadije Ahmed-ef. Selimovića, Muhameda Hadžijahića, prof. Šabana Hodžića, prof. Džemala Čehajića, Sinanudina Sokolovića, Alije Delića, Muje Mirvića, Muhamed-bega Đumišića i dr. Neke od ovih biblioteka posebno su obogatile evropski knjižni fond Gazi Husrev-begove biblioteke i o svakoj od njih bi se mogao napisati zaseban rad. Ovdje ćemo ukratko predstaviti tri najznačajnije privatne biblioteke, od kojih su dvije otkupljene a jedna poklonjena Gazi Husrev-begovoj biblioteci, kojima je zajednička crta ta što su najkompletnije u pogledu djela bosanskohercegovačkih autora i djela o BiH.

17 Zbirka knjiga iz ove štamparije (1866-1878) u Gazi Husrev-begovoj biblioteci uključuje, uglavnom, udžbenike i državne zakone.

18 Biblioteka Enveri-ef. Kadića je otkupljena je 1931. a prof. Mehmeda Handžića 1944. godine. Vidi: Dobrača, *Katalog ...*, I, Uvod.

Biblioteka Osmana Asafa Sokolovića

Osman A. Sokolović, društveni i kulturni radnik, rođen je u Sarajevu 1882. godine. Školovao se u Sarajevu, Istanbulu, Brusi, Zagrebu, Pragu i Lozani. U Sarajevu je bio zaposlen u Trgovačkoj i obrtničkoj komori za BiH. U okviru društva *Hurijet* radio je na unapređenju zanatstva u Bosni i Hercegovini. Objavio je preko 50 radova među kojima ima dosta prijevoda sa turskog i francuskog jezika. Biblioteka Pokopnog društva Bakije je 1972. godine objavila publikaciju u kojoj je dat prikaz života i rada Osmana Asafa Sokolovića.¹⁹ U spomenutoj publikaciji napisana je i bibliografija njegovih radova. Osman A. Sokolović je decenijama marljivo sakupljao knjige, rukopise, dokumente, periodične publikacije i stvorio bogatu i raznovrsnu zbirku od velikog značaja za kulturu Bosne i Hercegovine.

Nekrolog povodom njegove smrti 1972. godine objavljen je u prvom svesku *Analaz Gazi Husrev-begove biblioteke*.²⁰

Biblioteka Osmana A. Sokolovića je otkupljivana za Gazi Husrev-begovu biblioteku u dva navrata 1963. i 1975. godine. Glavni dio biblioteke otkupljen je od samog vlasnika biblioteke 1963. godine. Međutim Osman A. Sokolović je zadržao za sebe jedan dio fonda koji je i dalje koristio i dopunjavao do kraja svog života. Njegovi nasljednici su predali ostatak biblioteke 1973. godine. Ova zbirka sastoji se od orijentalnih rukopisa, historijskih dokumenata, periodičnih i monografskih publikacija na orijentalnim i evropskim jezicima. U objavljenim katalozima rukopisa registrovano je preko 600 kodeksa rukopisa ove biblioteke. Ovi rukopisi su različite tematike. Među njima ima unikata i djela domaćih pisaca koji su pisali na arapskom, turskom i perzijskom jeziku. Knjige na evropskim jezicima biblioteke O. A. Sokolovića broje preko sedam hiljada štampanih monografskih publikacija. Poštujući želju vlasnika Biblioteke one su u okviru evropskog fonda obrađene kao zasebna cjelina. Iako je ova zbirka raznovrsna po sadržaju, ipak preovladava jedna tematika kojoj je dat najveći značaj: to su djela muslimanskih pisaca Bosne i Hercegovine, zatim djela o historiji BiH i djela islamskog sadržaja uopće. Bibliografija radova muslimana Bosne i Hercegovine koju je O. A. Sokolović objavio uglavnom je bazirana na djelima iz njegove biblio-

19 Alija Bejtić, *Osman Asaf Sokolović i njegov prinos društvu i kulturi Bosne i Hercegovine*, Sarajevo, 1972.

20 Muhamed Hadžijahić, „In memoriam: Osman Asaf Sokolović“, *Analiz GHB*, I, str. 139-143.

teke.²¹ Alhamijado književnost zauzima značajno mjesto u ovoj zbirci. Tu su i vrijedna, stara štampana djela na evropskim jezicima čiji se originali rijetko mogu naći na drugim mjestima. Drugi dio otkupljene građe (1973. godine) sastoji se od preostalog knjižnog fonda, zatim naučnih i prevodilačkih radova, završenih ili nezavršenih, O. A. Sokolovića sa obilnom dokumentacijom i ostale kulturno-historijske građe sa dokumentima različite tematike, koji se ipak najviše odnose na muslimane BiH.

Biblioteka Muhameda Hadžijahića

Dr. Muhamed Hadžijahić rođen je u Sarajevu 1918. godine. Osnovno i srednje obrazovanje je završio u Sarajevu a Pravni fakultet na Sveučilištu u Zagrebu, gdje je i doktorirao. Radio je u Sarajevu, Zagrebu, Mostaru, Gradačcu.

Njegovi prvi radovi objavljivani su u časopisu *Novi Behar*, koji je izlazio od 1927. do 1945. godine. Od tada pa do smrti objavio je nekoliko stotina članaka, rasprava i studija.²² Bio je jedan od inicijatora za pokretanje *Anala Gazi Husrev-begove biblioteke* i redovan saradnik ovog časopisa. U mirovinu je otišao kao naučni savjetnik pri Akademiji nauka i umjetnosti BiH. Umro je u Sarajevu 1986. godine²³.

Biblioteka Muhameda Hadžijahića otkupljena je 1969. godine. Sastoji se od knjiga na evropskim jezicima, periodičnih publikacija i kolekcije fotografija. Dio na evropskim jezicima broji preko 4.000 knjiga. To je veoma bogata zbirka koja je, uglavnom, vezana za našu nacionalnu historiju i kulturu. U njoj se nalazi veliki broj raritetnih primjeraka koji se teško mogu naći u drugim bibliotekama BiH pa i regiona²⁴. Ova izdanja predstavljaju izvornu građu za proučavanje naše kulturne i političke historije. Jedan dio građe je literatura dokumentacionog karaktera: razni izvještaji, pravila, propisi, pravilnici. Značajno je spomenuti statističke priručnike o popisu stanovništva

21 Osman A. Sokolović, *Pregled štampanih djela na srpsko-hrvatskom jeziku muslimana Bosne i Hercegovine od 1878 – 1948 godine*, Sarajevo, 1957.

22 "Prilog bibliografiji Muhameda Hadžijahića", objavljen je u zborniku priloga sa skupa održanog 22. 6. 1996. u Sarajevu pod nasl. *Čas sjećanja: Muhamed Hadžijahić (1918-1986)*.

23 Mahmud Traljić, „In memoriam – dr Muhamed Hadžijahić“, *Anali GHB*, XIII-XIV, str. 251-256.

24 Kao rijetko djelo možemo spomenuti i Levijevu disertaciju o njemačkoj kolonizaciji u Bosni: Moric J. Levy, *Das Deutschtum Bosniens in 19. Jahrhundert*, Wien, 1936. 202 str. (Neobjavljen tekst)

1880., 1885., 1910., zatim Stenografske bilješke Bosanskohercegovačkog sabora i Narodne skupštine Kraljevine Jugoslavije, izvještaje nekih škola (Prva gimnazija) u Sarajevu, različite enciklopedije, leksikone itd.

Od djela opće i nacionalne historije ističu se djela Jirečeka, V. Ćorovića, Truhelke, Skarića, Kreševljakovića, Vege i drugih. U etnološkoj zbirci zastupljena su izdanja narodnog stvaralaštva (rijetke zbirke narodnih pjesama, Istočno blago Kapetanovića Ljubušaka i dr.). Ova zbirka posjeduje većinu onoga što su bosanski muslimani štampali ili što je o njima napisano. Veliki broj ovih knjiga je napisan na stranim jezicima i štampan izvan Bosne i Hercegovine.

Periodične publikacije ove biblioteke uključuju časopise, novine i kalendare, među kojima se ističu: *Glasnik Zemaljskog muzeja*, *Wissenschaftliche Mitteilungen*, *Jugoslovenski istorijski časopis*, *Godišnjak istorijskog društva BiH*, *Glasnik Arhiva i društva arhivista BiH*, komplet lista *Pravda* (1935-1941), *Naša domovina*, te kalendari *Narodna uzdanica*, *Gajret*, jedna *Salnama* iz 1284. god. po Hidžri, kalendar *Musa Ćazim Ćatić* i dr.

Biblioteka Sinanudina Sokolovića

Sinanuddin-ef. Sokolović rođen je 1911. godine u Priboju na Limu. Poslije završetka Šerijatske gimnazije upisao se na Šerijatsku sudačku školu, koju je završio 1936. godine. Kao šerijatski sudija službovao u Visokom i Travniku. Poslije Drugog svjetskog rata radio je kao pravni savjetnik u preduzeću „Šik“. Godine 1960. postavljen je za profesora u Gazi Husrev-begovoj medresi. Napisao je nekoliko bibliografija i publikacija islamskog sadržaja. Umro je u Sarajevu 1973. godine ostavivši iza sebe veoma bogatu i vrijednu biblioteku koju su njegovi potomci predali Gazi Husrev-begovoj biblioteci kao legat, 2002. godine.²⁵

Ova biblioteka sadrži štampane knjige na evropskim i orijentalnim jezicima, periodične publikacije i četiri rukopisa.²⁶ Biblioteka je posebno bogata kada je u pitanju islamska literatura i sve što je napisano o islamu i muslimanima uopće. U spisku koji je sa knjigama donesen u Gazi Husrev-begovu biblioteku popisane su knjige na evropskim jezicima, novine i časopisi dok štampana orijentalna djela i rukopisi nisu zabilježeni. Prema spomenutom spisku, zbirka na evropskim jezicima podijeljena je na oblasti:

25 Nekrolog povodom smrti hfz Sinanudina Sokolovića objavljen je u *Glasniku Vrhovnog Islamskog starješinstva u SFRJ*, god. XXXVI, br. 11-12, str. 568-572.

26 Popara, *Katalog...*, XVI, br. 9037, 9104, 9313, 9377.

Kur'an, narodne pjesme muslimana, šerijatski akti i knjige, islam, Muhamed, a.s. i sl., historija, kultura BiH i slično, leksikoni, rječnici itd., te beletristika. Poseban dio uključuje periodiku. U spomenutim oblastima zastupljena su stara i vrijedna djela kao, npr.: prijevod Kur'ana iz 1895., *Medželle i Ahkjami šerije* iz 1906. godine, stara izdanja narodnih pjesama, prve štampane knjige u BiH itd. Knjige na evropskim jezicima ove biblioteke broje oko 1500 knjiga dok je štampanih knjiga na orijentalnim jezicima evidentirano oko pet stotina.

Danas Gazi Husrev-begova biblioteka nabavlja sva za ovu ustanovu značajna djela. Pojedinci i različite naučne ustanove i biblioteke poklanjaju zbirke knjiga i cijele biblioteke. Domaći i strani pisci i dalje donose svoje radove na poklon, pogotovo ako su se služili fondovima Biblioteke. Biblioteka tako nastavlja tradiciju započetu 1537. godine kada je osnovana i ide putem koji je zacrtao njen osnivač Gazi Husrev-beg, koji u svojoj vakufnami ističe da su ove knjige namijenjene svim čitaocima željnim znanja i nauke.²⁷

Ključne riječi: Gazi Husrev-begova biblioteka, knjižni fondovi, evropski knjižni fond, privatne biblioteke, biblioteka Osmana Asafa Sokolovića, biblioteka Muhameda Hadžijahića, biblioteka Sinanudina Sokolovića.

Summary

The Collection of books in European languages in the Gazi Husrev-bey's Library

In this work the collection of books in European languages were introduced and presented. This book collection originated from the end of the 19th century and beginning of the 20th century with the coming of Austro-Hungary in Bosnia and Herzegovina. It consists of monographic publications on Bosnian and other European languages. The core of this collection presented works of Bosnian-Herzegovinian authors, works on Bosnia and Herzegovina and its population. The important collection within this book stock is collection of alhamiada literature which deals with works written in Arabic alphabet in Bosnian language. As is the case of other

27 Prijepis Gazi Husrev-begove vakufname čuva se u Biblioteci u dokumentima br. 1303.

collections in the Library, this collection has also been extended by acquisition of books by donation of private libraries of prominent Muslim scholars. Among such private collections it is important to mention the libraries of Osman Asaf Sokolović, Muhamed Hadžijahić, Sinanudin Sokolović and others. Today this collection is being expanded by purchasing of all publications relevant to this library.

